

BOEKBESPREKING.

H. HEUKELS. *Geïllustreerde Schoofflora voor Nederland*; elfde, door W. H. Wachter geheel omgewerkte druk. (Groningen—Batavia: P. Noordhoff. N.V. prijs geb. f 5.25.

Deze uitgave is een jubileumsuitgave, want zij komt juist een halve eeuw, nadat Heukels zijn schoofflora (bewerkt naar Wünsche's *Die Pflanzen Deutschlands*) uitgaf. Dat was in 1883. Knapen van mijn leeftijd kunnen zich dat nog best herinneren. Wij werkten destijds met Suringar's zeer goede flora, maar die was voor sommigen een beetje „geleerd” en gaf maar enkele Hollandsche namen. Geen wonder, dat Heukels al gauw zijn weg vond op de Kweek-scholen voor Onderwijzers en dat vooral onderwijzers graag met zijn boek bleven werken. Toen nu in 1896 tegelijk met het verschijnen van den 7en druk van de Schoofflora ons tijdschrift *De Levende Natuur* werd opgericht, maakte Heukels daarvan gebruik, om medewerking in te roepen ten einde te geraken tot „meerdere bekendheid van de verspreiding der planten in Nederland”. Hij voegde bij dezen oproep uitgebreide lijsten van de reeds bekende groeiplaatsen. Er meldde zich meer dan 200 medewerkers aan, vooral onderwijzers. Het floristisch onderzoek van Nederland kreeg hierdoor een geweldige aanwakkering en Heukels' Flora werd inderdaad een flora van Nederland. En jaren achtereen gaf Heukels in *De Levende Natuur* geregeld verslag van nieuwe vondsten en nieuwe vindplaatsen.

Wij voelen ons gedrongen, om hier onzen ouden, nu bijna tachtigjarigen vriend te huldigen voor wat hij deed voor de bevordering van de kennis der Flora van Nederland.

Het floristisch onderzoek kreeg een nieuwe opleving in 1904 met de plantenkaartjes van Jongmans en Goedhart, de uitgave van den *Prodromus* door Vuyck en nu eenige jaren geleden door de stichting van het Instituut voor Vegetatie onderzoek van Nederland (I.V.O.N.). Het mag wel haast een wonder heeten, dat er thans nog nieuwe planten en nieuwe vindplaatsen worden ontdekt.

Het is licht te begrijpen, dat de heer Heukels voor de bewerking van den nieuwsten druk van de flora zich de medewerking verzekerd heeft van een der besten onder de jongeren, den heer W. H. Wachter (van de combinatie Jansen & Wachter). Met groote edelmoedigheid heeft hij zijn medewerker toegestaan naar believen te handelen en inderdaad is de Flora geheel omgewerkt. Het systeem van Eichler heeft plaats gemaakt voor dat van Wettstein en de wetenschappelijke nomenclatuur is geheel in overeenstemming gebracht met de besluiten der botanische congressen. Het is wel een groote verandering en het is maar te hopen, dat het botanisch congres van 1935 niet alweer nieuwe wijzigingen noodig zal maken. De Eenzaadlobbigen komen nu achteraan met de Lischdodden nog na de Orchideeën op de eereplaats.

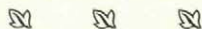
Een andere zeer te waardeeren nieuwigheid is de invoering van de plantengeografische districten naar J. L. van Soest. Zeer vele adventiefplanten en tuingewassen verhoogden de lijvigheid van het boek. Hier openbaart zich alweer de moeilijkheid der keuze en der grensgevallen.

In de tabellen, vooral de soortstabellen ontdekken we telkens den ervaren florist Wachter en zijn medewerkers P. Jansen, van Oostroom, Danser, Kloos, van Soest, Sloff, Joh. Jansen en de Wever.

De topografie der planten is bijgewerkt tot op den jongsten tijd. Daar mankeert niets aan. Een zaak, die thans nieuwe aandacht vraagt is, dunkt mij, die der afmetingen en die der bloeitijden. Moeten we ons hier aan een zeker gemiddelde houden (maar welk dan?) of ook uitersten vermelden? Zoo geeft Wachter, om eens een voorbeeld te geven, voor *Epipactis latifolia* de afmeting 30—60 c.m. en als bloeitijd Juni—Aug. Mijn ervaring is deze is thans 20—80 c.m. en Juni—Oct. bovendien niet alleen „loofbosschen”, maar ook zeer veel „naaldhout”. De toortsen ontmoet ik 8—15 decimeter hooger dan Wachter ze aangeeft. Zoo zijn er nog dozijnen voorbeelden te geven. Misschien hooren deze dingen eer thuis in een monografie dan in een Flora. Toch mogen we die uitersten niet als gering te schatten bokkesprongen beschouwen. Hoogst waarschijnlijk zijn het uitdrukkingen voor grondgesteldheid, standplaats, klimaat, kruising, erfelijkheid. Wij mogen gerust hier aandacht aan schenken. Hoe meer ik er op let, hoe belangwekkender het mij toelijkt. Wanneer is een plant „op zijn best”?

Wij mogen Wachter zeer dankbaar er voor zijn, dat hij met noesten vlijt en groote scherpzinnigheid de vlottende vermeerdering der kennis van onze Flora in dezen nieuwen druk heeft geconsolideerd.

JAC. P. TH.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

De Stier en de Roode Lap. Het Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereeniging deel III, aflevering 4 bevat een belangrijke studie van Ch. J. S. Locher over den kleurenzin

bij zoogdieren en in het bijzonder over onderzoekingen bij eekhoorns. Het blijkt dat onder de zoogdieren alleen de apen een kleurenzin hebben, die te vergelijken is met de onze. Bij de andere is de kleurenzin weinig of in het geheel niet ontwikkeld. Hoe zit dat nu met de stier en de roode lap?

GEVRAAGD:

De Lev. Nat. jrg. 4, aflev. 12; jrg. 14, aflev. 12; Nederl. Kruidk. Archief 1920; 1927; 1928; 1929 aflev. 1 en 2; Verkade album Langs de Zuiderzee plaatje No. 31; Oudemans, Nederl.-Insecten, laatste druk; Faber, Geologie v. Nederland.

Dr. L. S. WILDERVANCK, Reitdiepskade 3, Groningen.

AANGEBODEN:

Ihle Nierstrasz: Leerboek der bijzondere Dierkunde, geb. f 9.50; Nierstrasz Hirsch: Anleit. Zoöl. Morphol. Ueb. II, 1930 Vertebraten f 3.25; Schneider: Histologisch praktikum der Tiere geb. f 5.—; Weber, M.: Die Säugetiere, Bd. I, geb. 1927, f 8.—; Strassburger-Koernicke: Bot. praktikum, 1923, geb. f 5.—; Kayser: Abriss d. allgem. u. stratigr. Geologie, geb. 1925, f 7.—; Wiedersheim: Einführung in die Anatomie der Wirbeltiere, '07, geb. f 8.—; Verkade album: „De Bloemen en hun vrienden, f 2.75; Lamarck: Zoöl. philosophie, geb. f 2.—; Steche: Grundriss der Zoölogie, geb. '22, f 5.50; Hemel en Dampkring, 1933, in aflev. f 1.50. Niet portvrij.

Adres: H. HOOGENDOORN, Rooie Zand 297, Oudewater.

„Die Naturwissenschaften” 1923, los in leeren band f 3.50; Strassburger e.a. Lehrbuch der Botanik '23 f 5.— (nieuw); Metschnikoff, Essais optimistes (ingen.) '14 f 1.75; E. Baur, Einf. i. d. Vererbungslehre '22 (nieuw) f 4.—; Lorentz, Leerb. d. Natuurk., voorlaatste druk, 2 dl. f 7.50; M. Born, Der Aufbau der Materie, (ingen.) '22 f 0.40; Osterhout, Proeven met planten (ingen.) f 1.50; Dietrich, Grundriss d. allgem. Pathologie '27 (nieuw) f 7.50; Pfeiffer, Allgem. u. experim. Pathol. (nieuw) '27 f 8.—; Formul. Medicam. Neerland. '28 f 0.40; Richter, Anorgan. Chemie '93 f 0.40. Voor zoover niet anders vermeld, gebonden. Porto voor kooper.

Adres: dr. L. S. WILDERVANCK, Reitdiepskade 3, Groningen.

I. Mikroscoop. Model Leitz. Revolver v. 3 obj.; centreerbare tafel, condensor, olieimmersie $\frac{1}{12}$ in kast f 95.—.

II. Koolspitsenbooglamp. merk Leitz, met weerstand voor 220 V. f 25.—.

III. Bluchers Auskunftsboek der Chemische Industrie 1918. f 2.50. Ritsema Bos Landbouwdierkunde 2 pr. bnd. 1879 f 2.—. Dr. P. G. Buckers, Ontwikk. gesch. der Lev. Nat. f 0.50. Dr. Reinders, Handb. v. Landbouw- en veeteelt. z. j.t. 3 dln. f 2.50. Dr. L. Reinhardt, v. Nevelvlek tot Mensch. 4 dln. f 5.—. Hartog Heys v. Zouteveen. Boomen en Heesters f 2.—. Porto voor koopers.

Adres: F. W. ESTOPPEIJ, Koninginnelaan 2, Amstelveen.

Te koop aangeboden voor meest biedende. Ook wel te ruilen voor oude nederl. nat. hist. werken (vogels en insecten).

Dr. E. Bade: Praxis der Terrarienkunde. Mit 101 Textabbildungen, 18 schwarzen und 1 Farbtafel; Dr. E. Bade: Das Süßwasser Aquarium. Mit 12 Farbtafeln, 30 Schwarztafeln, und 610 Textabbildungen. Dritte Aufl.; Dr. E. Bade: Erster Nachtrag zur dritten Aufl. Mit 2 Farbtafeln und 24 Textabbildungen; Dr. E. Bade: Praxis der Aquarienkunde, (Süßwasser- und Seewasseraquarium). Mit 220 Textabbildungen, 12 schwarzen- und 1 Farbtafel. Dritte Aufl.; Bahr: Interessante Wasserbewohner; Brehm's Tierleben. 13 Bnd. 1911—'21; Bruno Dürigen: Deutschlands Amphibien und Reptilien. Mit 12 Farbtafeln und 47 Textbildern; Dr. Kurt Floericke: Vogelbuch. Mit 50 Tafeln in Buntdruck. Zweite Aufl.; C. G. Friderich: Naturgeschichte des deutschen Vögel. Mit 52 Farbendrucktafeln und mehreren Textbildern; Dr. Carl R. Henricke: Die Raubvögel mitteleuropas. Mit 52 Tafeln in Chromo- und 8 Tafeln im Schwarzdruck; Hesse und Dofflein: Tierbau und Tierleben. 2 Bnd.; Friedrich von Lucanus: Das Leben der Vögel; Dr. L. Melichar: Cicadinen (Hemiptera-Homoptera van Mitteleuropa; Adolf und Karl Müller: Deutschlands Säugethiere und Vögel. Mit Illustrationen auf Holz und Stein. 2 Bnd.; Dr. Karl Russ: Die gefiederde Welt. Jahrg. 1902, '03 und '04; Dr. Karl Russ: Handbuch für Vogelliebhaber, Züchter und Händler; Scholz: Bienen und Wespen. Mit 80 Abb. im Text; Dr. Richard Sternfeld: Die Reptilien und Amphibien Mitteleuropas. Mit 30 Farbendrucktafeln; Dr. R. Tümpel: Die Geradflügler mitteleuropas. Mit 20 farbigen und 3 schwarzen Tafeln; Wolda: Ornithologische studies; Dr. E. Zernecke: Leitfaden für Aquarien- und Terrarien-Freunde. Mit 200 Abb. im Text.

Aanb. H. SIKKEMA, Vergersweg 40, Wageningen.